SYYTTÄJÄLAITOS
ÅKLAGARMYNDIGHETEN

Lausunto 26.5.2025

Hallituksen esitys rikoslain 11 luvun muuttamiseksi (vakavien kansainvälisten rikosten kieltämisen kriminalisointi)

Lausunto eduskunnan lakivaliokunnalle

Syyttäjälaitos kiittää kutsusta tulla lakivaliokunnan kuultavaksi. Syyttäjälaitos on asian aikaisemmassa käsittelyvaiheessa antanut yksityiskohtaisen lausuntonsa valmisteilla olevasta hallituksen esityksestä, eikä tässä yhteydessä oteta enää enemmälti kantaa niihin seikkoihin, jotka on korjattu uuteen säädösluonnokseen. Asiassa on kuitenkin edelleen syytä nostaa keskusteluun eräitä lain soveltamiseen liittyviä kysymyksiä.

Ehdotettu, uusi RL 11 luvun 10 b § pohjautuu Euroopan Neuvoston puitepäätökseen 2008/913/YOS (jäljempänä ”puitepäätös”) ja tietoverkkorikollisuutta koskevan yleissopimuksen (ns. Budapestin sopimuksen, SopS 59 ja 60/2007) ensimmäisen lisäpöytäkirjan säännöksiin sekä niihin liittyvään komission rikkomusmenettelyyn Suomea vastaan.

Uusi 10 b § on ajatuksellisesti monin tavoin rinnasteinen olemassa olevan 10 §:n kiihottamisrikoksen kanssa, minkä vuoksi 10 §:n säädöstekniset nyanssit on hyvä huomioida 10 b §:n muotoilussa.

Syyttäjälaitos pitää hyvänä, että uuden 10 b §:n korjatussa sanamuodossa on nimenomaisesti kirjattu lain tasolle se puitepäätöksessä edellytetty seikka, että rangaistussäännöksellä annetaan suojaa paitsi väkivallan ja vihan kohteena oleville ryhmille, myös niihin kuuluville yksittäisille jäsenille. Kirjaus selventää osaltaan myös uuden pykälän suhdetta 10 §:n kiihottamisrikokseen.

Syyttäjälaitos pitää myös 10 §:n ja 10 b §:n rangaistusten yhteismitallistamista (sakko–2 vuotta) oikeana ratkaisuna erityisesti säännösten rinnasteisuuden ja syyteoikeuden vanhentumisajan pituuden näkökulmasta.

Syyttäjälaitos ehdottaa vielä seuraavien seikkojen arvioimista uuden 10 b §:n jatkovalmistelun yhteydessä:

1. Pykälän soveltamisalaa koskevat, ehdotetut lisäedellytykset

Uuden 10 b §:n ehdotettu muotoilu "*omiaan yllyttämään väkivaltaan tai vihaan (…) ja häiritsemään yleistä järjestystä*" edellyttäisi vakavien kansainvälisten rikosten kieltämisen, puolustelemisen tai vakavan vähättelemisen lisäedellytyksinä, että menettely olisi *sekä* omiaan yllyttämään väkivaltaan tai vihaan *että* häiritsemään yleistä järjestystä.

Puitepäätös sinänsä mahdollistaa mainitun supistavan muotoilun. Sitä ei jäsenvaltioilta kuitenkaan edellytetä, vaan 1 artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltiot *voivat* halutessaan säätää muun muassa yleisen järjestyksen häiritsemistä koskevasta lisäedellytyksestä (luonnoksen s. 6).

Hallituksen esityksestä ei kuitenkaan ilmene perusteluita sille, miksi lisärajaukseen on päädytty. Rajaus on epäsuhteessa voimassa olevaan 10 §:ään nähden, jonka täyttymiseksi riittää uhkaaminen, panetteleminen tai solvaaminen itsessään, ilman lisäedellytyksiä. Huomattavasti tiukempien kriteerien asettaminen 10 b §:n soveltamiselle tuleekin Syyttäjälaitoksen arvion mukaan supistamaan uuden säännöksen tosiasiallista soveltamisalaa, joka jäänee ehdotetussa muodossaan marginaaliseksi.

2. Tekoajan päättyminen ja sen vaikutus rikoksen syyteoikeuden vanhenemiseen

Syyteoikeuden vanhentumisaika lasketaan rikoksen tekopäivästä. Jos rikolliseen tekoon sisältyy lainvastaisen asiaintilan ylläpitäminen, alkaa syyteoikeuden vanhentumisaika vasta sellaisen tilan päättymisestä.

Uuden 10 b §:n ehdotettu muotoilu ”joka julkisesti kieltää, puolustelee tai vakavasti vähättelee” näyttää tekevän viimeaikaisen oikeustieteellisen keskustelun valossa rikoksen tekohetkestä pistemäisen. Sen sanamuoto eroaa merkittävällä tavalla 10 §:n kiihottamisrikoksen tekotavoista, jonka jälkikäteen tarkennettu tunnusmerkistö "pitää yleisön saatavilla" on nimenomaisesti säädetty jatkuvaksi rikokseksi (HE 317/2010 vp s. 40). Sen vanhenemisaika alkaa vasta, kun esimerkiksi lainvastainen kirjoitus poistetaan yleisön saatavilta.

Käytännössä rikoksen syyteoikeuden vanhenemisajan alkamisessa voi olla eri rikoslajeissa useiden vuosien ero. Syyttäjälaitos katsoo, että tekotapojen kytkeminen kiihottamisrikoksen tekotapoihin olisi selkein tapa rinnastaa 10 § ja 10 b § myös vanhentumisajan osalta toisiinsa ja ehdottaa, että uuden pykälän tekotapatunnusmerkistöksi lisätään yleisön saatavilla pitäminen. Lähestymistapa tunnustaisi myös sen tosiasian, että lainvastaisen viestin saatavilla pitäminen loukkaa vihapuheen kohteen oikeuksia niin kauan, kunnes viesti poistetaan.

Krista Mannerhovi
Erikoissyyttäjä
Syyttäjälaitos, valtakunnansyyttäjän toimisto